

Zprávy

Jedenáctý kongres věd prehistorických a protohistorických v Mohuči (NSR)

Ve dnech 31. srpna až 5. září 1987 proběhl další mezinárodní kongres, jehož úkolem bylo shrnout poznatky světové archeologie. Sekce 5 b byla věnována středověku. Z osmadvaceti přihlášených referátů jich celá řada odpadla, ale zato některé byly předneseny mimo program. Mozaikovitě a na různé úrovni informovali přednášející o výsledcích výzkumu v různých částech Evropy. Z přednesených referátů zaujal propracovaný přehled D. Parsonse „The siting of early monasteries in Europe north of the Alps“, J. Herrmanna „Stammesgliederung — Burgbezirke und Staatsbildung“ zabývající se konfrontací archeologických poznatků s údaji bavorského geografa poloviny 9. stol. a K. Groteho, který informoval o hlavních výsledcích výzkumu dvorce (curtis) u Bernhau-senu v Dolním Sasku. Přehled výsledků výzkumů zaměřených na poznání nejstarších panských opevněných sídel na Slovensku byl obsahem referátu A. Ruttkaye. Maďarští archeologové prezentovali výsledky výzkumů referáty A. Kralovánszkého, který se zabýval počátky uherského státu, A. Uzsokiho referujícího o halové kryptě krále Ondřeje I. v Tihány a G. Siklósiho o městských hradbách v Székesféhérváru- Moravská archeologie středověku byla zastoupena referátem V. Někudy o sociální struktuře středověké vesnice v archeologických pramenech a J. Ungera o výsledcích výzkumu opevněných sídel typu „motte“ na jižní Moravě. Kongres byl doplněn exkurzemi po dobře upravených archeologických památkách v Porýní a společenskými setkáními.

Pořádající instituce — Römisch-germanisches Zentralmuseum v Mohuči se svého úkolu zhostila dobře a se ctí. Vzhledem k tomu, že pořadatelem dalšího kongresu v r. 1991 bude Archeologický ústav SAV v Nitře, čekají celou čs. archeologii v příštích letech nemalé úkoly.

JOSEF UNGER

Vědecké zasedání »Stát Přemyslovců«

Problematika vzniku a rozvoje českého státu je ve Státním plánu základního výzkumu řešena ze dvou hledisek. Se zaměřením na historické vědomí, prostředky upevňování jeho pozitivních rysů a jeho rozvoj a úlohu je studována v hlavním úkolu č. IX-6-7, který je koordinován na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (hlavní koordinátor prof. PhDr. Antonín Robek, DrSc). Rekapitulaci současného stavu výzkumu období kladení základů českého národního vědomí bylo věnováno vědecké zasedání „Stát Přemyslovců“, které uspořádalo koordinátorské pracoviště 20. 5. 1987 v univerzitní budově v Praze na Celetné ulici. V 11 referátech doprovázených bohatou diskusí se přednášející dotkli různých teoretických otázek uvedeného období, jež jsou v zorném

úhlu současného bádání. O základní metodické otázce tématu promluvila M. Bláhová („Možnosti studia historického vědomí v raně feudálních Čechách“), o panovnické moci ve světle hagiografických pramenů pojednal J. Hošna, o 1. staroslověnské václavské legendě V. Konzal. Mincovnictví představila J. Hašková, antropologii M. Stloukal. Hostující archeologové se věnovali sídelní problematice v severozápadních Čechách (J. Bubeník), středověké kolonizaci (J. Klápště), česko-velkomoravským vztahům ve světle výzkumu Pražského hradu (Z. Smetánka) a nadstavbovým jevům: P. Charvát předkřesťanské ideologii v raném českém středověku, P. Sommer počátkům klášterů v Čechách. Nepochybně dominující bylo hned první vystoupení, brilantní přednáška D. Třeštíka, v níž v podstatě odmítl až v nové době dotvořenou představu o českých kmelech a nahradil ji novou konstrukcí, založenou zatím ovšem na stejně labilních základech jako byla odmítaná představa. Naznačil ale cestu k řešení, které by mohlo vést od v tomto případě druhořadé, terminologické záhady (pojem kmen) k poznání skutečné hospodářsko-společenské a politické situace, projevující se ve struktuře osídlení. Cesta dopředu musí jít přes archeologickou pramennou základnu, která na rozdíl od dostupných písemných zdrojů je konkrétnější přinejmenším již nyní územně a jistě bude zpřesněna i chronologicky, aby ukázala formy osídlení dílčích územních celků v jednotlivých horizontech, v jejich vývoji i v jejich vztazích vnitřních i k formující se centrální moci.

ČENĚK STANA

Seminář o počátcích polského a českého státu

Ve dnech 28. a 29. září 1987 uspořádala archeologická komise Poznaňského Towarzystwa Przyjaciół Nauk a Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy polsko-český seminář na téma „Początki Państwa Polskiego i Czeskiego w świetle nowszych badań archeologicznych“ v pěkných prostorách muzea na Lednici, které jsou součástí velkopolského skansenu u Lednického jezera. Jednání, které tematicky pečlivě připravila prof. dr. hab. Z. Kurnatowská ve spolupráci s PhDr. J. Slámou, CSc, se zúčastnilo 19 odborníků, z nichž čtyři zastupovali českou stranu a přibližně stejný počet hostů z poznaňských archeologických institucí. Pro paralelní sledování rozvoje přemyslovského a piastovského státu měly být páteří úvodní přednášky dr. J. Slámy „Počátky hradske organizace v Čechách“ a prof. Z. Kurnatowské „Z badań nad przemianami organizacji terytorialnej państwa pierwszych Piastów“. Na ně pak navazovaly příspěvky objasňující různé aspekty vývoje ve vztahu k ústřední moci. Z české strany nebyl pro onemocnění dr. Slámy přednesen syntetický úvod. Paleobotanický a historickogeografický vývoj a jeho vliv na středověké osídlení Velkopolska osvětlili zasvěcenými výklady podloženými systematickými výzkumy prof. dr. hab. K. Tobolski a doc. dr. hab. S. Kurnatowski. Určité rysy ekonomicko-společenského vývoje ukázali dr. B. a W. Dzieduszyctí („Sieć osadnicza północnego pogranicza Wielkopolski we wczesnym średniowieczu“) a mgr. Możdzioch („Funkcje gospodarcze ślaskich grodów kasztelańskich w ramach państwa wczesnopiastowskiego“). Dr. Z. Smetánka, CSc., doložil konkrétním materiálem, že při výkladu velkomoravských nálezů v centru přemyslovského státu na Pražském hradě se nelze spokojit s označením těchto nálezů za pouhé importy. Ve velkomoravských kulturních vlivech je třeba vidět především základní impuls výrobního a tvůrčího charakteru k vytváření nového, českého uměleckého pro-

středí. Ekonomicko-společenský vývoj periferní oblasti českého státu byl představen situací v severozápadních Čechách. Starší fázi postihl dr. J. Bubeník, CSc, proměny vesnického osídlení v závěru raného středověku dr. J. Klápště, CSc. Jablka sváru mezi oběma státy na přelomu tisíciletí — Moravy se dotkl dr. Č. Stana, CSc, který z dokladů polské stavební činnosti na přerovském hradě na počátku 11. století a z moravských archeologických pramenů 10.—11. století dedukoval dalekosáhlé historické závěry, které ve svých důsledcích nabádají ke konfrontaci vypovídacích možností písemných a archeologických pramenů. Na dílčí problémy při předvedení výsledků terénních výzkumů poukázali mgr. E. DziŹciolowski, mgr. D. Kosiński a mgr. L. Gajewski, mgr. A. Paner připomněla společný kult sv. Víta u západních Slovanů. Jednání provázené živou diskusí osvěžila prohlídka archeologického výzkumu na Ostrówě Lednickim. Třetí den potom se v užším kruhu realizovala exkurze do Hnězda, kde se účastníci seznámili s novou muzejní expozicí věnovanou dějinám polského státu a prohlédli si katedrálu, její klenotnici a knihovnu se vzácnými rukopisy. Později odpoledne navštívili výzkumnou základnu na hradisku Giecz. Referáty ze semináře budou v Polsku publikovány v samostatném sborníku.

ČENĚK STANA

Mezinárodní sympozium středověké archeologie v Thaya (Rakousko)

Malé městečko v Lesní čtvrti s velmi aktivní vlastivědnou činností se stalo ve dnech 10. až 13. září 1987 místem jednání archeologů z Rakouska, NSR, NDR, Švýcarska, Maďarska, Polska, Jugoslávie a Československa, kteří se zabývají archeologií středověku. V úvodním referátu nastínil W. Janssen místo archeologie středověku v systému historických věd., W. Coblentz shrnul výsledky výzkumů v jižních částech NDR. Vztahy mezi Balkánem a střední Evropou ve 12.—15. stol. na základě materiální kultury se zabývala M. Hadzi-Pesicová. D. Jankovich probral otázky související se sídelní historií Maďarska 10. až 17. stol. O výsledcích a úkolech výzkumu ve Štýrsku referoval D. Kramer. Na některých rozsáhlých opevněných lokalitách se objevuje keramika z 10.—11. stol. Od 11. stol. probíhala ve Štýrsku kolonizace, která dosáhla velkého rozkvětu ve 12. stol. S tím souvisí i vznik hradů různé velikosti, které jsou známy především z povrchové dokumentace. Problematikou výzkumu hradů v Maďarsku se zevrubně zabýval I. Holi. Počátky jsou v první polovině 13. stol. Archeologicky jsou zkoumány lokality z dalších staletí až do stol. 16. J. Unger referoval o výzkumech feudálních sídel typu „motte“ na jižní Moravě, jejichž počátek je kladen do doby kolem poloviny 13. stol. Rozsáhlý a bohatou dokumentací byl doložen referát H. Hinze o skandinávských dřevěných stavbách. V bloku referátů týkajících se středověkých měst vystoupili J. Schneider, L. Leciejewicz, M. Richter a R. Pohanka. Vyplývala z nich vysoká úroveň výzkumů v Čechách. V. Nekuda referoval o výzkumech zaměřených na zaniklé středověké vsi na Moravě, která právě v tomto oboru má z mezinárodního hlediska pozoruhodné výsledky. Především z pohledu sídelně historického se zabývala zaniklými vesnicemi v Polsku Z. Kurnatowska. Komplexní pohled na středověkou vesnici na Slovensku byl obsahem referátu A. Habovštiaka. Sídelně geografické hledisko převažovalo v referátu o dolnorakouských zaniklých vsích od K. Borse. B. Scholkmannová se zabývala způsoby vyhodnocování středověké hmotné kultury, především keramiky. Velmi obsažný a metodicky zajímavý